

CÎTEVA OBSERVAȚII PRILEJUITE DE ALCĂTUIREA „REPERTORIULUI DE PERIODICE CONȚINÎND ARTICOLE DE ISTORIE VECHĂ, ARHEOLOGIE ȘI MUZEOLOGIE“

Este mai presus de orice îndoială că, în ultimele trei decenii, arheologia mondială a cunoscut o dezvoltare remarcabilă, concretizată în extinderea cercetării, practic pe tot globul, în înmulțirea instituțiilor specializate și a numărului cadrelor cu pregătire medie și superioară. România nu numai că nu a făcut excepție de la regulă, ci a depășit media, situându-se printre țările europene cu un cuvânt greu de spus în multe probleme importante ale meseriei. La această stare mulțumitoare de lucruri și-au adus contribuția arheologii, indiferent de faptul că ei se numesc muzeografi, cercetători științifici sau cadre didactice universitare, după cum lucrează în rețeaua muzeelor, a institutelor de cercetare sau a învățămîntului superior.

Toate această muncă de înțelegere a trecutului și de folosire a adevărului istoric astfel recuperat, pentru prezent și viitor, se bazează, în primul rînd, pe cunoașterea cît mai completă a materialului arheologic, de preferință prin examinarea lui directă pe șantierele de săpături sau în muzee. Această latură „de teren“, realizată prin deplasări la fața locului, nu de puține ori greu de îndeplinit, rămîne insuficientă fără munca de birou. Ea cuprinde într-o mai mică măsură studiul documentației inedite de săpătură, dar mai ales consultarea cărților și revistelor care fac accesibile unui mare număr de specialiști materialele și ideile arheologice. Spre deosebire de o carte care, o dată achiziționată, nu mai pretinde decît îngrijirea și lectura ei, un titlu de revistă trebuie să însemne, pentru cei însărcinați cu aceasta, o grijă permanentă timp de ani de zile, fără să uităm complicata dinamică a apariției și dispariției periodicelor, a schimbării titlurilor și a locurilor unde sînt editate.

Cu riscul de a părea că am înșirat lucruri comune, ideile de mai sus au vrut să reamintească, înainte de a trece la subiectul propriu-zis, care sînt cadrele generale ale meseriei.

Curiozitatea de a cunoaște, pe de o parte, și nevoia unui instrument de lucru, pe de altă parte — nu vom putea niciodată preciza care din cele două imbolduri a ocupat primul loc — ne-au împins la alcătuirea unui repertoriu al periodicelor în care s-au publicat, în măsură mai mare sau mai mică, studii, note sau recenzii cu conținut în primul rînd arheologic.

Așa cum mărturiseam și în prefață, primul autor avusese intenția, cu peste zece ani în urmă, să adune titlurile de reviste al căror conținut, în vreun fel oarecare, prezenta legătură cu preistoria românească sau mondială. Cuprinsul mării majorități a volumelor de reviste nu permitea însă o asemenea delimitare și de aceea ne-am văzut obligați la o extindere destul de bine definită în titlu.

Repertoriul cuprinde aproximativ 3500 de titluri (reviste, serii etc.), din toată lumea, începînd cu secolul al XVIII-lea, cînd știința despre antichitate se îmbogățește cu trăsături care o apropie tot mai mult de faza ei contemporană și sfîrșind cu ultimele apariții de care am putut afla. Numărul titlurilor trebuie să fie, fără îndoială, mai mare, autorii nereușind să fie scutiți de omisiuni sau greșeli, cu atît mai mult, cu cît posibilitățile de documentare nu le-au stat întotdeauna în ajutor.

În exclusivitate din bibliografie sau liste de prescurtări, au fost culese peste 1200 de abrevieri, la care s-a adăugat un indice al locurilor de apariție; am realizat aceste completări tocmai pentru ca repertoriul să aibă pe deplin caracterul unui instrument de lucru, să ușureze munca științifică a oamenilor de meserie și să slujească ca bază de pornire celor care ar dori să-l întregescă și să-l aducă la zi. Întocmirea și eventuala lui publicare nu ni se par a constitui un deserviciu adus arheologiei românești, mai ales dacă ne gîndim că, cel puțin după știința noastră, o asemenea lucrare nu a apărut nici la noi, nici în străinătate.

Posibilitatea de a avea, poate pentru prima dată, o imagine așa de completă sub ochi ne-a oferit și ne-a impus în același timp un domeniu de reflectare asupra a ceea ce știm și a ceea ce nu știm, în legătură cu ceea ce poate ajunge la cunoștința noastră sau cu ceea ce ne mulțumim să cităm după alții. Proporția aceasta nu ne poate lăsa indiferenți, dacă ne gîndim că aproximativ 70% din conținutul revistelor privește „lumea veche”, adică Europa și zonele limitrofe, care, oricînd și pentru orice epocă, pot să ofere analogii și modalități de înțelegere a fenomenelor din spațiul dacic. La datele de mai sus, se mai cere adăugat și faptul că, din totalul titlurilor de reviste, în România pot fi consultate mai puțin de jumătate, iar în Cluj, cu aproximație 20—30%, ceea ce trebuie considerat ca insuficient, mai ales că în multe cazuri sîntem în posesia doar a două-trei numere dintr-o serie întreagă. Dacă pornim din cealaltă extremă, vom constata că seriile complete de reviste se cifrează sub 5%, procent ce nu are darul de a ne mulțumi.

E regretabil și faptul că trebuie să constatăm lipsa în arheologia românească a unor reviste a căror apariție să dateze încă în secolul trecut și care să continue, fără intermitențe, pînă în ziua de azi; sîntem printre puținele țări europene care nu au reușit să oprească segmentarea studiului arheologiei, iar această realitate s-a vădit de multe ori nocivă. În strînsă legătură cu cele enunțate mai înainte stă și slaba activitate de publicare în limbi de circulație mondială. Fără inițiativa lui Vasile Pârvan am fi fost lipsiți de singura revistă de arheologie și istorie veche înțeleasă integral peste hotare. Savantul român și-a dat seama — și pentru aceasta îi putem fi încă o dată recunoscători și urmași — că numai în măsura în care se vor publica tot mai mult rezultatele obținute de arheologii români în limbi de circulație universală, vom putea pretinde să fim luați în seamă de către știința arheologică mondială. Unele semne îmbucurătoare din ultimul timp nu pot să suplinească încă, ceea ce nu s-a făcut decenii de-a rîndul.

Situația prezentată pe scurt mai sus ne obligă, evident, și la găsirea unor remedii, care sînt, dealtfel, mult mai puțin costisitoare decît s-ar părea la prima vedere. Printre altele, am sugera înzestrarea tuturor bibliotecilor și a instituțiilor unde se face cercetare, cu mijloace de reproducere mecanică a

documentației și a bibliografiei (xerox etc.), fiindcă ele permit realizarea unui volum substanțial de muncă și îl scutesc pe arheolog de corvoada de a-și copia manual cel puțin ilustrația necesară muncii lui, mai ales în contextul așa-numitei explozii de informații. Pe de altă parte ele ajută la lărgirea schimburilor de publicații științifice, completând expedițiile de reviste sau cărți în original; se obțin astfel, cu cheltuieli valutare nule, o serie de apariții editoriale de mare valoare. În legătură cu îmbogățirea patrimoniului documentar, ni se par obligatorii două căi: recuperarea cărților și revistelor inexistente în România, măcar a celor mai importante, și „ținerea la zi“ a bibliotecilor, în așa fel încât, pe cât e posibil, intrarea noutăților să nu se facă după decenii de la apariția lor sau de loc.

Nu mai e cazul să amintim că și lărgirea schimburilor internaționale de personal științific ar aduce mari servicii sistemului de informare arheologică, prin cunoașterea mai îndeaproape a felului de investigare din străinătate și mai rapidă a noutăților editoriale. O ultimă problemă foarte importantă ar fi extinderea sau chiar înființarea în cadrul muzeelor mai mari a unor posturi sau servicii serioase de documentare, care să nu dea însă ocazie pentru acordarea unor sinecure, ci să fie ocupate de persoane capabile și cu tragere de inimă pentru ceea ce le este dat să facă.

Chiar privite cu ochiul obiectiv, rece, al economistului, aceste remedii propuse sînt „rentabile“ și departe de a îngreuna sistemul de funcționare al instituției. Un documentarist sau un bibliotecar bine pregătit și bine îndrumat (ajutat și de mijloacele tehnice corespunzătoare) poate ușura considerabil munca unei echipe numeroase de arheologi, care, la rîndul lor, vor avea condiții să avanseze cu studiul pînă la 100% în comparație cu cazul cînd aceștia sînt privați de sprijinul amintit mai sus (ca să nu mai vorbim de inexistența în România a personalului arheologic cu pregătire medie).

Scurtele reflecții prezentate aici au avut ca punct de pornire imediat întocmirea repertoriului de periodice, mai exact constatarea unui deficit informațional care impune luarea de măsuri, în cazul în care nu vrem să ajungem foarte curînd la un nivel de cercetare submediocru, măriginit la o simplă publicare de material, nedemn de lungă și nobilă tradiție istoriografică și arheologică românească.

Credem că termenii argumentației au fost logic expuși, iar înțelegerea lor ne conduce la concluzia că situația este poate mai gravă și cu urmări mai nefaste decît ne închipuim.

TUDOR SOROCEANU — ALINA SOROCEANU